

Nota voor burgemeester en wethouders

Team
DEV-BLD

Onderwerp

Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2021-2025

1- Notagegevens		2- Bestuursorgaan	
Notanummer	2020-002335	☒ B & W	19-01-2021
Datum	17-12-2020	☐ Raad	10-02-2021
Programma:		☐ Burgemeester	--
08 Meedoen		College van B & W	
Portefeuillehouder Weth. De Geest		- Burgemeester	- Weth. Grijsen
		- Weth. De Geest	- Weth. Verhaar
		- Weth. Walder	- Weth. Rorink

Besluitenlijst	d.d.	d.d.	d.d.
☐ Akkoordstukken	--	☒ Openbaar	19-01-2021
		☐ Besloten	--

Routing	d.d.	par.	
Programmamanager	12-01-2021	☒ adj.secr.	14-01-2021
portefeuillehouder	13-01-2021	☒ gem.secr.	13-01-2021
		BIS Openbaar	
		Status	Definitief 2021-01-20

Bijlagen

Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2021-2025

Persbericht

B & W d.d.: 19-01-2021

Besloten wordt:

- 1 In te stemmen met het concept Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2021-2025;
- 2 de raadsmededeling vast te stellen;
- 3 het concept Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2021-2025 met een raadsmededeling voor wensen en bedenkingen aan te bieden aan de gemeenteraad;
- 4 de nota en het besluit openbaar te maken.

Financiële aspecten:

Financiële gevolgen voor de gemeente?	Nee
Begrotingswijziging	Nee

Voorstel openbaarmaking conform Wet Openbaarheid Bestuur (Wob)

- De nota en het besluit openbaar te maken
- De nota en het besluit openbaar te maken vergezeld van bijgaand persbericht
- De nota en het besluit openbaar te maken nadat
- De nota en het besluit openbaar te maken, behalve...
- Het besluit openbaar te maken, maar niet de nota, gelet op artikel:
- De nota en het besluit niet openbaar te maken, gelet op artikel:

Kennisgeving/ Bekendmaking Awb

Kennisgeving (publicatie) conform Awb	Nee
---------------------------------------	-----

ADVIESRADEN:

Moet een van de adviesraden gehoord worden of op de hoogte gesteld?

Nee

Toelichting

Inleiding

De aanpak van Laaggeletterdheid is een langlopend en lastig vraagstuk. Het grijpt in op veel leefgebieden en daarmee op gemeentelijke programma's. Het gebrek aan taal-, reken- en digitale vaardigheden (ook wel basisvaardigheden genoemd) ligt vaak ten grondslag aan schuldenproblematiek, gezondheidsproblemen, werkloosheid en/of onvoldoende mee kunnen doen in de samenleving. Laaggeletterden kampen regelmatig met een gevoel van schaamte waardoor ze er lastig voor uit komen. Dit maakt het opsporen en doorverwijzen van laaggeletterden moeilijk.

Beoogd resultaat

We beogen een sluitende en integrale aanpak voor laaggeletterdheid in Deventer die aansluiten op de landelijke en regionale afspraken met als uiteindelijke doel om het aantal laaggeletterden terug te dringen.

Kader

De landelijke bestuursafspraken tussen het Rijk en de VNG vormen een kader evenals het Regionale Aanvalsplan Laaggeletterdheid. Verder sluit het aan op diverse lokale beleidskaders zoals Van wieg naar werk 5.0, Gezondheidsnota 2019 - 2022 en Gelijke Kansen Agenda.

Argumenten voor en tegen

Het aantal laaggeletterden in Nederland ligt al jarenlang op circa 2,5 miljoen. Ondanks veel inzet en landelijke bekendheid lukt het mondjesmaat om het aantal terug te dringen. Hier ligt een aantal redenen aan ten grondslag:

- laaggeletterden zijn moeilijk te vinden en te verleiden omdat er veel schaamte is bij hen.
- het beeld dat het meer voorkomt onder de allochtone dan onder de autochtone bevolking is een wijd verbreid misverstand. De laaggeletterde met Nederlands als 1e taal is goed in het verbloemen van de problematiek en heeft niet zelden een baan. Het is dus veelal een verborgen groep.
- ondanks inspanningen van het taalonderwijs, kinderopvangorganisaties en leesbevordering door de bibliotheek verlaten er jaarlijks jongeren met een achterstand in basisvaardigheden het onderwijs.
- de aanpak van laaggeletterdheid is alleen gebaat bij een langdurige, structurele en integrale inzet van alle organisaties en partijen in Deventer. Zodra de aandacht verslapt om wat voor reden dan ook, werkt dat meteen door op andere leefgebieden en beleidsterreinen/programma's.
- er is niet alleen sprake van een verborgen groep, maar ook van een verborgen problematiek. Bij laaggeletterden is de kans op het hebben van schulden, gezondheidsproblemen en/of op een andere manier onvoldoende mee kunnen doen in de samenleving, groot. De kosten hiervan zijn landelijk inzichtelijk gemaakt, maar het blijven schattingen. De aanpak van laaggeletterdheid wordt nog te vaak gezien als een kostenpost in plaats van te kijken naar het maatschappelijke en financiële effect voor de samenleving in zijn totaliteit.

Extern draagvlak (partners)

Het Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2021-2025 is opgesteld en kan rekenen op draagvlak bij de Openbare Bibliotheek, Toptaal (aanbieder volwasseneducatie), Raster (welzijn en kinderopvang), Stichting Lezen en Schrijven, Deventer Werk talent en de non-formele taalaanbieders (vrijwilligersinitiatieven).

Financiële consequenties

We starten in 2021 met een eenmalige financiële impuls van 45.000 om een aantal initiatieven aan te jagen. Deze incidentele bijdrage wordt binnen het programma Meedoen opgevangen. In 2021 wordt in beeld gebracht of er aanvullende budgetten nodig zijn.

Aanpak/uitvoering

Het Aanvalsplan schetst de ambities voor de komende jaren. We hebben ervoor gekozen de landelijke maatregelen te vertalen naar lokale doelstellingen en prioriteiten. Per maatregel is een regievoerende organisatie die een jaarplan opstelt met daarin een schets van de benodigde activiteiten en partijen. Per jaar monitoren we de voortgang van de maatregelen. Het geheel wordt begeleid door een bestuurlijke taskforce (onder leiding van de verantwoordelijk wethouder) en een taskforce die zorgt voor de vertaling van strategisch naar tactisch niveau. Aangezien de gemeente de regiefunctie heeft in de aanpak van laaggeletterdheid, wordt ook die taskforce voorgezeten door de gemeente. Ook heeft de gemeente een voorbeeldfunctie te vervullen als het gaat om de aanpak van laaggeletterdheid. Daarom maken we voor de gemeentelijke organisatie een apart plan dat afgeleid is van het Aanvalsplan. In het plan brengen we de bijdragen aan de aanpak van laaggeletterdheid vanuit alle programma's in beeld, zowel beleidsmatig als financieel. Het gemeentelijk aanvalsplan wordt bestuurlijk en ambtelijk gecoördineerd vanuit het programma Meedoen.

RAADSMEDEDELING

Onderwerp	Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2021-2025		
Mededelingennr	2020-002335	Portef.houder	Weth. De Geest
Team	DEV-BLD	BenW-besluit d.d.:	19 januari 2021

1. Inleiding: waarom deze mededeling

Het college biedt het concept Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2021-2025 aan voor wensen en bedenkingen om het draagvlak voor de aanpak te polsen.

2. Kader

De landelijke bestuursafspraken tussen het Rijk en de VNG vormen een kader evenals het Regionale Aanvalsplan Laaggeletterdheid. Verder sluit het aan op diverse lokale beleidskaders zoals Van wieg naar werk 5.0, Gezondheidsnota 2019 - 2022 en Gelijke Kansen Agenda.

3. Kern van de boodschap

Het Aanvalsplan schetst de ambities voor de komende jaren. We hebben ervoor gekozen de landelijke maatregelen te vertalen naar lokale doelstellingen en prioriteiten. Per maatregel is een regievoerende organisatie die een jaarplan opstelt met daarin een schets van de benodigde activiteiten en partijen. Per jaar monitoren we de voortgang van de maatregelen.

Het Aanvalsplan is in een gezamenlijk proces met betrokken partijen uit de gemeente, tot stand gekomen.

4. Nadere toelichting

Het aantal laaggeletterden in Nederland ligt al jarenlang op circa 2,5 miljoen. Ondanks veel inzet en landelijke bekendheid lukt het mondjesmaat om het aantal terug te dringen. Hier ligt een aantal redenen aan ten grondslag:

- laaggeletterden zijn moeilijk te vinden en te verleiden omdat er veel schaamte is bij hen.
- het beeld dat het meer voorkomt onder de allochtone dan onder de autochtone bevolking is een breed verbreid misverstand. De laaggeletterde met Nederlands als 1e taal is goed in het verbloemen van de problematiek en heeft niet zelden een baan. Het is dus veelal een verborgen groep.
- ondanks inspanningen van het taalonderwijs, kinderopvangorganisaties en leesbevordering door de bibliotheek verlaten er jaarlijks jongeren met een achterstand in basisvaardigheden het onderwijs.
- de aanpak van laaggeletterdheid is alleen gebaat bij een langdurige, structurele en integrale inzet van alle organisaties en partijen in Deventer. Zodra de aandacht verslapt om wat voor reden dan ook, werkt dat meteen door op andere leefgebieden en beleidsterreinen/programma's.
- er is niet alleen sprake van een verborgen groep, maar ook van een verborgen problematiek. Bij laaggeletterden is de kans op het hebben van schulden, gezondheidsproblemen en/of op een andere manier onvoldoende mee kunnen doen in de samenleving, groot. De kosten hiervan zijn landelijk inzichtelijk gemaakt, maar het blijven schattingen. De aanpak van laaggeletterdheid wordt nog te vaak gezien als een kostenpost in plaats van te kijken naar het maatschappelijke en financiële effect voor de samenleving in zijn totaliteit.

De uitvoering van het Aanvalsplan vindt plaats onder aansturing van een bestuurlijke taskforce (onder leiding van de verantwoordelijk wethouder.) Voor de daadwerkelijke uitvoering is een taskforce die zorgt voor de vertaling van beleid naar uitvoering. Aangezien de gemeente de regiefunctie heeft in de aanpak van laaggeletterdheid, wordt ook die taskforce voorgezeten door de gemeente. Ook zijn we van mening dat de gemeente een voorbeeldfunctie heeft te vervullen als het gaat om de aanpak van laaggeletterdheid. Daarom maken we voor de gemeentelijke organisatie een apart plan dat afgeleid is

In het plan brengen we de bijdragen aan de aanpak van laaggeletterdheid vanuit alle programma's in beeld, zowel beleidsmatig als financieel. Het gemeentelijk aanvalsplan wordt bestuurlijk en ambtelijk gecoördineerd vanuit het programma Meedoen.

Het Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2021-2025 is opgesteld met en kan rekenen op draagvlak bij de Openbare Bibliotheek, Toptaal (aanbieder volwasseneducatie), Raster (welzijn en kinderopvang), Stichting Lezen en Schrijven, Deventer Werk talent en de non-formele taalaanbieders (vrijwilligersinitiatieven). Ook hebben zij zich gecommitteerd aan de benodigde inzet voor 2021 en verder.

AANVALSPLAN
LAAGGELETTERDHEID DEVENTER
2021-2025

Januari 2021
Versie 1.0

Voorwoord

De 'M' van Meedoen

Laat het op u inwerken: ongeveer 1 op de 6 Nederlanders vanaf 16 jaar heeft moeite met het lezen van dit voorwoord. Dan gaat het om 2,5 miljoen mensen in ons land met ruim 17 miljoen inwoners. Dat is een schrikbarend aantal mensen dat in onvoldoende mate kan lezen, schrijven of rekenen. Deze grote groep mensen kan daardoor onvoldoende meedoen in onze samenleving en loopt hierdoor tegen allerlei problemen aan in het dagelijks leven. In Deventer gaat het naar schatting om circa 10.000 inwoners, 10% van mede-Deventenaren. Dat het om een fors aantal mensen gaat weten we al enige jaren. Zowel de Rijksoverheid, gemeenten als partners zoals bibliotheken, taalaanbieders, werkgevers en welzijnsorganisaties zetten zich in voor verbetering. Maar laaggeletterdheid is een complex probleem dat vraagt om extra inzet. Dit aanvalsplan draagt hieraan bij.

Mensen die niet of onvoldoende basisvaardigheid hebben in lezen en schrijven, kunnen onvoldoende meedoen in onze samenleving. Ook al zien we dat nog zo graag anders, niet kunnen lezen en schrijven vormt een enorme drempel. Deze gaat vaker gepaard met problemen zoals schulden, werkloosheid en een minder goede gezondheid. Laaggeletterdheid staat gelijk aan kansenongelijkheid. Wanneer we mensen over deze drempel helpen, vergroten we dus hun kansen, vergroten we hun welzijn en zorgen we dat ze kunnen meedoen.

Het is belangrijk dat we obstakels wegnemen voor mensen om over hun gevoel van schaamte heen te stappen en hulp te zoeken. En om hen daarna snel en goed te ondersteunen in het verbeteren van hun lees- en schrijfvaardigheid. Het vinden van deze groep – vaak autochtone Nederlanders - is lastig. Het bereiken van stevige resultaten vraagt om een lange adem. Maar het is het waard om ons hier extra voor in te zetten. Lezen en schrijven is meer dan een vaardigheid, het is een vorm van zuurstof. Zuurstof om mee te kunnen doen. Die kans moeten we iedereen bieden. Dat vraagt niet om een actieplan, maar om een aanvalsplan.

In Deventer hebben we dit aanvalsplan opgesteld in nauwe samenspraak met de Openbare Bibliotheek, Toptaal, Raster, Stichting Lezen en Schrijven, Konnected en vrijwilligersinitiatieven. Ik ben hen dankbaar voor hun betrokkenheid bij dit plan voor verdere versterking van onze samenwerking. Ik kijk dan ook uit naar deze samenwerking in de komende tijd om onze inwoners de kansen te bieden die ze verdienen.

Rob de Geest
Wethouder

Inleiding en leeswijzer

De aanpak voor basisvaardigheden is een langdurig en veelomvattende aanpak. Mensen die moeite hebben met basisvaardigheden en daarom niet of moeilijk mee kunnen doen in de maatschappij, vind je in alle leeftijdscategorieën. Ook raakt het vele leeftijdsgebieden, beleidsterreinen en organisaties in de gemeente Deventer. Bij basisvaardigheden gaat het in eerste instantie om mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Als het gaat om lezen en schrijven dan raakt het de moedertaal van mensen (NT1¹) en tegelijkertijd is er voor een aantal ook een relatie met lezen en schrijven van een vreemde taal als Nederlands niet de moedertaal (NT2) is. We komen dan al snel in aanraking met inburgering. Ook zien we dat mensen die moeite hebben met basisvaardigheden veel vaker dan gemiddeld schulden hebben, gebruik maken van armoede- en andere tegemoetkomingsregelingen, een gezondheidsachterstand hebben en andere problematieken kennen. Gevoegd bij een groot taboe en gevoel van schaamte, is de aanpak van basisvaardigheden een complexe en langdurige kwestie. Het vraagt daarom om een lange adem en veel inzet. Met dit aanvalsplan hopen we de contouren neer te zetten voor een integrale en ambitieuze aanpak in Deventer!

Leeswijzer

Het eerste deel van dit aanvalsplan gaat over de visie, ambities en globale aanpak. Dit deel bestrijkt de totale periode waarvoor dit aanvalsplan geldt: 2021-2025.

Het tweede deel van het aanvalsplan gaat over de maatregelen die het Rijk had afgesproken met de VNG. Inmiddels heeft de VNG de bestuursafspraken over de maatregelen eenzijdig opgezegd vanwege onenigheid over de WEB middelen. Er zijn wel gesprekken gaande tussen Rijk en VNG om de aanpak van laaggeletterdheid door te laten gaan. We hebben er daarom voor gekozen de maatregelen wel te blijven gebruiken, omdat ze een goede leidraad zijn voor de extra impuls die nodig is. Per maatregel wordt telkens eerst een ambitie aangegeven om vervolgens aan te geven wat er in het eerste jaar gerealiseerd dient te zijn. Het plan is om het aanvalsplan jaarlijks te evalueren om te kijken hoever de ambities zijn gerealiseerd. Zo kan elk jaar op basis van die evaluatie een nieuw activiteitenplan gemaakt worden.

¹ Voor een toelichting op NT1 verwijzen we naar bijlage 1: begrippen.

Aanvalsplan laaggeletterdheid – deel I Visie, ambities en aanpak

1. Inleiding

Laaggeletterdheid is een veelzijdig vraagstuk dat veel mensen en veel leefgebieden raakt. Zodra mensen weten wat laaggeletterdheid inhoudt, komen ze vaak tot de ontdekking dat ze allemaal wel iemand kennen die te maken heeft met een achterstand op het gebied van taal, rekenen & geld of digitale vaardigheden (hier verder te noemen basisvaardigheden). De impact van die achterstand op mensen persoonlijk maar ook op onze samenleving is enorm. Landelijke cijfers liegen er niet om.

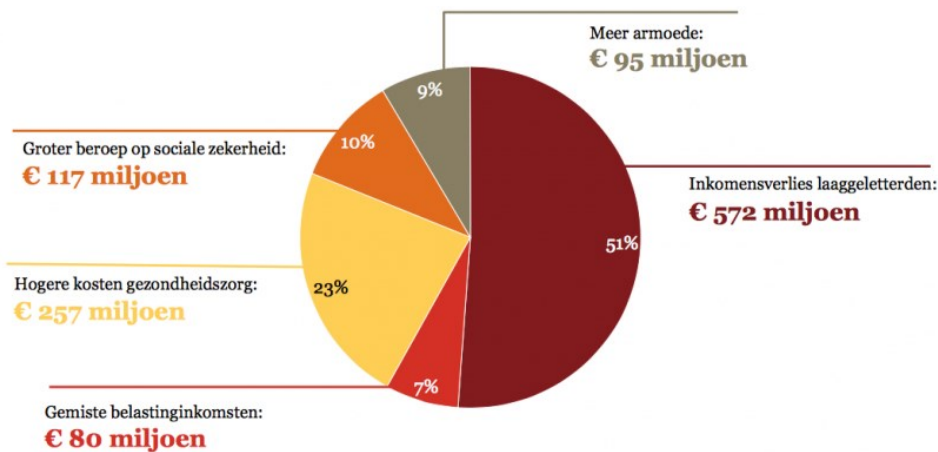
Stichting Lezen en Schrijven schrijft over de landelijke cijfers:

In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak hebben zij ook moeite met digitale vaardigheden. Dat staat gelijk aan 18%, dus ongeveer 1 op de 6 mensen in Nederland. Daarvan hebben bijna 1,8 miljoen mensen tussen de 16 en 65 jaar moeite met taal en/of rekenen. Meer dan de helft van deze groep is autochtoon.

Laaggeletterden hebben grote moeite mee te doen in de samenleving, ook al proberen ze dat te verbloemen vanwege een groot gevoel van schaamte. Op laaggeletterdheid rust nog altijd een groot taboe, ondanks veel landelijke aandacht voor het onderwerp. Veel bekende Nederlanders onder aanvoering van prinses Laurentien vragen al meer dan tien jaar lang aandacht voor dit onderwerp. De reden dat het aantal laaggeletterden niet daalt, is niet eenduidig. De eerder genoemde schaamte speelt een rol, die nog eens wordt vergroot doordat veel laaggeletterden andere problemen krijgen op het gebied van gezondheid en/of schulden bijvoorbeeld.

Uit onderzoek van PricewaterhouseCoopers (PwC) blijkt dat laaggeletterden jaarlijks €572 miljoen aan inkomsten mislopen. In de huidige Nederlandse kenniseconomie raakt het onvermogen om goed te kunnen lezen, schrijven en/of rekenen direct aan de welvaart van mensen. Dit resulteert in minder inkomsten uit werk en hogere zorgkosten voor laaggeletterden.

Volgens de meest recente berekening bedragen de totale maatschappelijke kosten voor laaggeletterdheid €1,13 miljard per jaar.

Totale kosten laaggeletterdheid: €1,13 miljard per jaar

De aanpak van basisvaardigheden is belangrijk voor mensen persoonlijk (intrinsieke motivatie), maar zeer zeker ook voor het economisch rendement dat het oplevert. Daarnaast is het vanuit sociaal oogpunt belangrijk dat iedereen die de aansluiting dreigt te missen of mist, daadwerkelijk volwaardig mee kan doen.

Het is voor Rijk en VNG aanleiding geweest bestuurlijke afspraken te maken: Samen aan de slag voor een vaardig Nederland 2020 tot en met 2024 (opgesteld in september 2019). Daarin is afgesproken dat gemeenten aan zet zijn om het initiatief in de aanpak van laaggeletterdheid op zich te nemen. De gemeente Deventer pakt die handschoen op, maar doet dit niet alleen. Samen met partners uit de gemeente is gesproken over de inhoud en de aanpak van dit Aanvalsplan Laaggeletterdheid Deventer 2021 – 2025.

2. Deventer situatie

Cijfermatig

Landelijke cijfers zijn niet altijd één op één te vertalen naar de lokale situatie. Zo is het aantal laaggeletterden in de gemeente Deventer in de leeftijdscategorie 16-65 jaar 7% van de inwoners.² Op de website geletterdheidinzicht.nl (waarin een Wetenschappelijke Verantwoording Doelgroepenanalyse Laaggeletterden beschikbaar is uit januari 2020) is specifiekere informatie per doelgroep beschikbaar. We schetsen hieronder de belangrijkste cijfers die medebepalend zijn voor de aanpak van laaggeletterdheid in Deventer.

De meeste mensen associëren laaggeletterdheid met de groep allochtonen. Die groep weten we in Deventer goed te vinden en toe te leiden naar formele of informele trajecten.

² Het Deventer percentage wijkt af van het landelijke percentage, onder andere omdat de gegevens van het CINOP voor Deventer uitgaat van 16-65 jaar in plaats van landelijk vanaf 18 jaar. Ook in de leeftijdscategorie > 65 jaar is het percentage laaggeletterden hoog.

De groep mensen met migratieachtergrond, 30 jaar en ouder, zowel werkend als niet-werkend, en met partner, of met kinderen of met beide bedraagt meer dan een derde van alle laaggeletterden in Deventer. Hierin wijkt Deventer overigens -1% af ten opzichte van de landelijke cijfers.

Wat heel veel mensen niet weten is dat de groep autochtonen (werkenden en niet-werkenden) groter is en minder gemakkelijk te vinden en te bereiken. In de gemeente Deventer bedraagt die groep in totaal 41% van de groep laaggeletterden. De grootste groep daarbinnen is de groep werkenden (50+) met gezin; die groep is in Deventer net zo groot als landelijk het geval is.

Inhoudelijk

In Deventer is een actief netwerk als het gaat om het vinden, doorgeleiden en verzorgen van formele en informele trajecten. Veel organisaties zijn betrokken bij de aanpak van basisvaardigheden. Er is een netwerk van taalaanbieders (formeel en non-formeel) en er is een formele structuur, in de vorm van een kopgroep en een werkgroep laaggeletterdheid. Ook in regioverband is een sluitend en helpend netwerk, waarin de afstemming met en de mogelijkheden van de Wet Educatie Beroepsmiddelen (WEB) goed benut wordt. Zoals gezegd weten we de groep allochtone laaggeletterden goed te vinden. Dit geldt zowel binnen het formele aanbod (via Toptaal) als het non-formele aanbod (via diverse vrijwilligersorganisaties en vrijwilligersinitiatieven). In Deventer hebben we nog een uitdaging in het vinden en activeren van de autochtone groep.

Voordat we de Deventer aanpak beschrijven, geven we inzicht in dat wat er goed gaat en dat wat beter kan.

Wat gaat er goed?

- Goed netwerk van taalaanbieders formeel en non-formeel netwerk in Deventer
- De groep anderstaligen weten we goed te bereiken
- Veel drive bij professionals en vrijwilligers om met de aanpak en de doelgroep aan de slag te gaan
- Beschikbare expertise vanuit Stichting Lezen en Schrijven voor gemeenten
- Regionale samenwerking voor wat betreft WEB biedt kansen om zaken gezamenlijk op te pakken
- Mooie concrete voorbeelden en resultaten in samenwerking tussen Toptaal, De Bibliotheek Deventer en KonnecteD evenals de Bibliotheek Deventer en Deventer Ziekenhuis.
- Deelname aan een project om meer ambassadeurs in Deventer in te zetten
- De Bibliotheek Deventer die een trekkersrol heeft
- Nieuwe initiatieven m.b.t. het verbinden van laaggeletterdheid aan thema's als armoede en schulden in de bibliotheek Deventer, vestiging Keizerslanden
- Veel non-formele vrijwilligersinitiatieven die zorgen voor een groot netwerk en vangnet voor laaggeletterden.

Wat belemmert nu?

- De groep autochtone laaggeletterden is lastig op te sporen, zowel de werkenden als de niet-werkenden. De schaamte over laaggeletterdheid maakt dat de autochtone laaggeletterde lastig te vinden is.
- Schotten tussen organisaties, tussen portefeuilles en programma's vanwege de integraliteit van het vraagstuk
- De versnippering van het beschikbare budget over verschillende programma's en portefeuilles, regelingen.
- Er is geen eenduidige, zichtbare plek waar laaggeletterden terecht kunnen met vragen
- Werkgevers die het probleem van laaggeletterdheid niet belangrijk (genoeg) vinden
- Complexiteit van het vraagstuk (verborgen problematiek) maakt dat de aanpak lastig is en vertraagt
- Noodzaak bij buurthuizen en andere gemakkelijk toegankelijke plekken om (hogere) huurtarieven te vragen, verhinderen laagdrempelige toegang.
- Gebrek aan NT1 expertise (expertise om taalles te geven aan laaggeletterde NT1'ers³)
- Herkennen, bespreken en doorverwijzen van laaggeletterden door professionals bij gemeentelijke balies en andere maatschappelijke organisaties is lastig

3. Ambities en aanpak

Lange termijn visie voor de samenleving

We willen dat iedereen volwaardig mee kan doen in de samenleving. We willen het verschil kunnen maken voor mensen die minder gemakkelijk mee kunnen doen als gevolg van een achterstand in basisvaardigheden. We streven naar een samenleving waarin schaamte en taboe over laaggeletterdheid en lage basisvaardigheden verdwenen zijn. We willen een omgeving creëren waarin hulp vragen als je niet voldoende mee kunt doen, gewoon is. Om zo het leven voor iedereen leuker, geïnspireerder en veiliger te maken waardoor er meer onderlinge verbinding en saamhorigheid ontstaat. Elkaar helpen en verder helpen is de norm. En zo verkleinen we verschillen en kansenongelijkheid bij Deventenaren (Deventer4global goals).

Ambities laaggeletterdheid 2021-2025

We richten ons in het aanvalsplan op:

- ⇒ Inwoners van de gemeente Deventer die een achterstand hebben als het gaat om basisvaardigheden op de volgende gebieden: taalvaardigheden, reken- en geldvaardigheden (inclusief omgaan met belastingen), digitale vaardigheden (inclusief gebruik de digitale overheid).
- ⇒ Bewustwording en herkenning van laaggeletterdheid om de schaamte en de taboe te verminderen, zodat de stap om hulp te vragen verminderd wordt.
- ⇒ De autochtone groep laaggeletterden, waarbij we de groep werkenden als eerste willen bereiken en bedienen. Uiteraard vergeten we de groep laaggeletterde anderstaligen niet.
- ⇒ Het doorbreken van de keten van laaggeletterdheid door aandacht te hebben voor de jongste inwoners en de gezinnen dmv de brede gezinsaanpak.

We kiezen in het aanvalsplan voor:

³³ NT1 is Nederlands als eerste taal

- ⇒ Een centrale intake voor iedereen die moeite heeft met basisvaardigheden, zodat er één centrale plek in Deventer ontstaat die vindbaar, herkenbaar en gemakkelijk toegankelijk is.
- ⇒ Een gezamenlijke Deventer aanpak, een sluitende structuur en duurzame continuïteit onder regie van de gemeente Deventer.
- ⇒ Benutten van de lokale kracht en aansluiten op de vele initiatieven die er al zijn in Deventer.
- ⇒ Een projectmatige aanpak per maatregel met een aangewezen regievoerder per maatregel die verantwoordelijk is voor een aanpak/plan per maatregel. Alle aanpakken gezamenlijk vormen een jaarlijks op te stellen activiteitenplan.
- ⇒ Een gerichte Deventer publiekscampagne die meelift op de landelijke expertise en publiciteitsmomenten.

Aanpak

Een succesvolle aanpak van laaggeletterdheid kan alleen maar slagen als we samen de schouders er onder zetten. Dit betekent dat het onderwijs, de gemeentelijke organisatie, de Bibliotheek Deventer, Raster, de formele en non-formele taalaanbieders, werkgevers, het sociale netwerk rondom de laaggeletterden, vrijwilligersorganisaties en Stichting Lezen en Schrijven zich verenigen in een taskforce die vier jaar lang actief is. De taskforce krijgt de opdracht om bovenstaande ambities op te pakken en te zorgen voor uitvoering van de taken die nodig zijn om de ambities te realiseren voor het eerste jaar (een jaarplan). Per ambitie en taak wordt één regievoerder of probleemeigenaar benoemd, zodat helderheid ontstaat over wie waarvoor de trekker is. Alles vindt plaats onder regie van de gemeente Deventer, conform de bestuurlijke afspraken Rijk – VNG. De taskforce rapporteert jaarlijks aan het college en de gemeenteraad van de gemeente Deventer. De taskforce opereert op tactisch niveau en bestaat in ieder geval uit de huidige leden van de kopgroep, aangevuld met vertegenwoordigers uit het onderwijs.

Op bestuurlijk-strategisch niveau is een aanjaaggroep actief die meedenkt en deuren opent voor de tactische taskforce. De bestuurlijke taskforce is vooral bedoeld om de overall voortgang te kunnen bewaken en dient als escalatieplatform voor de tactische taskforce. Het jaarlijks activiteitenplan en de verantwoording daarover zijn de middelen waarmee de tactische taskforce het commitment ophaalt bij de bestuurlijke taskforce.

Operationeel zijn er werkgroepen actief die afgebakende opdrachten krijgen. De opdrachten worden samengesteld in en door de tactische taskforce.

Benodigde inzet deelnemende organisaties

In de kopgroep (die omgevormd wordt tot taskforce) zitten nu de volgende organisaties: Openbare Bibliotheek, Raster, Deventer werktalent, een vertegenwoordiger namens de non-formele aanbieders, Toptaal (formele aanbieder), Stichting Lezen & Schrijven en de gemeente. Draagvlak, enthousiasme en commitment is bij al deze partijen aanwezig. Op dit moment ontbreekt het onderwijs (basisonderwijs en voortgezet onderwijs) in de kopgroep; de gemeente nodigt het onderwijs uit om toe te treden tot beide taskforces. Gezien het belang van preventie is deelname van het onderwijs gewenst.

Daarnaast is deelname alleen onvoldoende. Wil een sluitende aanpak en structuur succesvol zijn, dan is verankering in alle eigen organisaties onontbeerlijk. Hiervoor zijn aandachtfunctionarissen (aanjagers) per organisatie nodig. Zij zijn degene die in de eigen

organisatie de kennis en expertise hebben op het gebied van signalering en doorverwijzing. Op dit moment is nog niet in alle organisatie zo'n aandachtfunctionaris aanwezig.

Veel deelnemende partijen hebben afzonderlijke werkafspraken en/of subsidies met de gemeente over hun inzet. De aanpak van basisvaardigheden maakt daar soms deel van uit en soms niet. Voor 2021 is de inzet voor de aanpak van basisvaardigheden inmiddels opgenomen in c.q. afgestemd met de betreffende opdrachtgevers binnen de gemeentelijke organisatie. Het overgrote deel van de taken valt binnen de huidige financiële kaders; voor een klein deel is additioneel geld nodig (zie hieronder).

Stichting Lezen & Schrijven is een landelijke organisatie die expertise en advies in kan zetten op gemeentelijk niveau. Afgesproken is dat ze de uren inzet voor deelname aan de taskforce, om bij de centrale intake in Deventer te ondersteunen en adviseren evenals het bieden van ondersteuning, advies en training bij de aandachtfunctionarissen in de deelnemende organisaties.

Beschikbare middelen

Zoals eerder aangegeven raakt de aanpak van laaggeletterdheid/basisvaardigheden veel leefgebieden en programma's. Financiering van maatregelen komt daarmee uit verschillende bronnen en begrotingen. Het formele taalonderwijs wordt bekostigd vanuit de WEB-gelden (Wet Educatie Beroepsonderwijs) dat toegelicht wordt in maatregel 3. Naast de reguliere subsidie- en werkafspraken en subsidiegelden voor de Openbare Bibliotheek, Raster, Deventer Werk talent, wordt er ook gebruik gemaakt van diverse regionale en landelijke projectsubsidies. Een voorbeeld hiervan is een provinciale subsidie Taal werkt! en diverse projecten binnen Jeugd & Onderwijs, zoals het Jeugd- en jongerenpersbureau en de Brede Gezinsaanpak.

Om de maatregelen in 2021 mogelijk te maken is een eenmalig aanjaag- en startbudget nodig van 45.000, boven op de bestaande budgetten. Het budget zetten we in voor het opzetten en uitbreiden van de centrale intake (een toelichting hierop staat onder maatregel 1 in het uitvoeringsprogramma) en een publiekscampagne. Deze publiekscampagne bestaat uit twee onderdelen: aansluiten op de landelijke Week van Lezen en Schrijven en een specifieke aanpak voor toeleiders en doorverwijzers.

Aanvalsplan laaggeletterdheid – deel II Uitvoeringsprogramma

De eerder geformuleerde bestuursafspraken tussen Rijk en VNG bestaan uit verschillende maatregelen. In dit uitvoeringsprogramma volgen we die maatregelen. We beschrijven per maatregel de doelstelling en gewenst resultaat. Ook geven we aan wie er meehelpen om de maatregel te effectueren.

Voor een aantal maatregelen geldt dat er landelijke partijen als regievoerder zijn aangewezen. Dit staat per maatregel aangegeven.

De maatregelen zijn:

1. Investeren in het ontwikkelen en uitproberen van nieuwe methoden om (meer) mensen te bereiken, specifiek onder de NT1 groep (Nederlands als eerste taal).
2. Regievoering op aanpak laaggeletterdheid door gemeente Deventer.
3. Invulling extra budget voor aanpak laaggeletterdheid voor gemeente Deventer via het WEB-budget (regionale samenwerking gemeenten).
4. Landelijke ondersteuning – vraaggerichte aanpak.
5. Extra investering in taalscholing op de werkvloer.
6. Ondersteuning leesbevordering voor laagtaalvaardige gezinnen en preventie van achterstanden.
7. Certificering van taalhuizen en inzichtelijk maken van de kwaliteit van de educatieve dienstverlening.
8. Landelijke expertise centrum.
9. Monitoring van basisvaardigheden.
10. Lerende aanpak: experimenten

Gezien de nauwe relatie met inburgering en de aanstaande wetswijziging, geven we hieronder een beschrijving van de verbinding tussen laaggeletterdheid en inburgering.

Inburgering

Vanaf 2022 komt de regie op inburgering weer bij de gemeente te liggen. De mensen die daar in worden bediend gaan ook gebruik maken van het non-formele aanbod. Hoe kun je deze twee beleidslijnen slim combineren zodat deze elkaar versterken en niet in elkaars vaarwater komen. De nieuwe wet inburgering zal namelijk ook capaciteit vragen van huidige non-formele partners.

In dit aanvalsplan schetsen we de formele verantwoordelijkheden die de gemeente krijgt. Aangezien de implementatie van wet in de tweede helft van 2021 plaats vindt, is het nu nog niet haalbaar om de raakvlakken in detail te kunnen beschrijven.

Het doel van de nieuwe wet is dat inburgeraars zo snel mogelijk aan het werk gaan en ondertussen de taal leren. Gemeenten gaan inburgeraars een traject op maat aanbieden en inburgeringstrajecten inkopen. De Eerste Kamer heeft op 1 december 2020 de wet voor een nieuw inburgeringsstelsel aangenomen. De nieuwe wet gaat op 1 januari 2022 van start.

In het huidige stelsel liggen veel verantwoordelijkheden bij inburgeraars zelf. Gemeenten hebben vanuit het ministerie nu alleen de verplichting voor het organiseren van maatschappelijke begeleiding (dat is in Deventer uitbesteed aan VluchtelingenWerk) en een Participatieverklaringstraject voor inburgeraars.

Met ingang van 1 januari 2022 voert de Gemeente regie over het inburgeringsproces van statushouders en gezinsmigranten. Hiervoor wordt de monitoring van deze groep op orde gebracht en wordt ingezet op stevige relaties met maatschappelijke partners die iets kunnen bieden op het gebied van taal, activering, participatie, emancipatie, werk, onderwijs, etc.

Eén van de taken van de gemeente is het afnemen van een brede intake en het opstellen van een persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP) voor iedere inburgeringsplichtige. In dit PIP wordt vastgelegd welke begeleiding vanuit de gemeente de inburgeraar mag verwachten, welke leerroute gevolgd gaat worden, dat er financieel ontzorgd wordt, hoe aan het Participatieverklaringstraject invulling wordt gegeven en welke overige werkafspraken er vanuit de Participatiewet worden gemaakt. Vervolgens dient de gemeente de inburgeraar te begeleiden aan de hand van dit PIP.

Om zo goed mogelijk te kunnen aansluiten bij de mogelijkheden van de inburgeraar zijn drie leerroutes ontwikkeld gericht op taalbeheersing in combinatie met zelfredzaamheid en participatie, instroom in het onderwijs of werk:

- De **B1-route** is gericht op het beheersen van de Nederlandse taal op B1-niveau om vervolgens te kunnen doorstromen naar werk.
- De **onderwijsroute** is een taalschakeltraject waarin de inburgeraar de Nederlandse taal op minimaal B1-niveau leert en zich tegelijkertijd voorbereidt op de instroom in het MBO, HBO of de universiteit.
- De **Z-route** is gericht op zelfredzaamheid van inburgeraars die veel moeite zullen hebben met het leren van Nederlands.

Het is belangrijk in de uitvoering van de leerroutes de afstemming te zoeken met de organisaties die actief zijn voor laaggeletterden.

Maatregel 1: Meer bereik laaggeletterden, zowel NT1 als NT2

Regievoerder: De Bibliotheek Deventer

Ambitie 2021-2025

Deventer had in het laatste kwartaal van 2019 bijna 350 deelnemers in het non-formele aanbod. De ambitie is om in Deventer toe te groeien naar 250 nieuwe deelnemers per jaar. Hiervan is in 2025 tenminste 10% NT1.

Wat kunnen we doen aan het bereiken van NT1-ers?

- Het opleiden van taalbemiddelaars (vertrouwenspersonen/contactpersonen die alles weten over laaggeletterdheid): mensen die andere mensen ondersteunen met taken die ze ingewikkeld vinden (de groepsapp gebruiken voor school, het begrijpen van de nieuwsbrief, aanvragen van toeslagen, etc.). Dit zijn de warme doorverwijzers richting het (digi)Taalhuis, waar vanuit de intake plaats kan vinden en de toeleiding naar passend aanbod.
- Structurele screening bij of op plekken waar, NT1-ers te vinden zijn en die het in het werkproces kunnen inbedden. We stellen voor om Werk&Inkomen, sociale teams, centrale toegang sociale teams, schuldhulpverlening, re-integratiebedrijven, KonnecteD (waaronder DWT vanuit de participatiewet), drukbezochte loketfuncties fysiek en telefonisch (woningcorporaties, gemeente Salland zorgverzekeringen) aan te wijzen voor structurele screening. Structurele screening kan gedaan worden door middel van de Taalmeter⁴, contextgerichte vragen of Taalverkenners.
- De beschikbaarheid van docenten met NT1-expertise in Deventer. Voor het bereiken van en onderwijzen aan de autochtone doelgroep is de beschikbaarheid van NT1-docenten van cruciaal belang. Toptaal geeft aan dat zij de NT1 groepen kunnen bedienen.

De Bibliotheek Deventer is deelnemer aan het landelijke project Innovatiekamer met als doel meer taalambassadeurs te vinden en binden en hen in te zetten in bewustwording bij organisaties en daarbij meer laaggeletterden te vinden en motiveren. De gemeente vervult een voorbeeldfunctie door taalambassadeurs in te schakelen bij het opstellen van relevante beleidsplannen, schriftelijke en online communicatie en baliecontacten.

Centrale intake

De Bibliotheek vervult de rol van centrale intake in Deventer die verder uitgebouwd wordt. Voor de verdere invulling van deze centrale intake hanteren we de volgende uitgangspunten:

- De intake zoveel mogelijk samen met partners uitvoeren, om voor de deelnemer het aantal verschillende intakes tot een minimum te beperken. Denk bv. Aan een gezamenlijke intake met TopTaal, Taalsalon of Taalmaatjes (Huis der Taal)
- Het uitgangspunt is spreekuren voor de centrale intake in herkenbare (bibliotheek)locaties aangevuld met spreekuurmogelijkheden bij partnerorganisaties of evt. in de vertrouwde (werk)omgeving van de deelnemer. Daarmee willen wij de

⁴ De Taalmeter is een online instrument dat consultants helpt bij het herkennen van laaggeletterdheid.

centrale intake zichtbaar maken en tegelijk zo flexibel mogelijk voor deelnemers organiseren;

- Onder de centrale intake verstaan wij dat er meerdere momenten (3) in een jaar zijn waarop deelnemer evt. samen met vrijwilliger gezien wordt om de voortgang te bewaken. Dit sluit aan bij de frequentie van de monitoring wordt gestart in het kader van maatregel 9. De afspraken kunnen mogelijk gecombineerd worden met het afnemen van de monitoringstool;
- We rekenen met 250 nieuwe deelnemers per jaar, een ruime verdubbeling ten opzichte van de huidige 120 per jaar (zie WEB-subsidie aanvraag 2020).

Wat is er nodig?

De centrale intake wordt uitgevoerd door een ervaren en gecertificeerde NT1/NT2-docent met kennis van het aanbod aan basisvaardigheden en de sociale kaart in de stad. Op dit moment (2020) kan de taaldocent vanuit de WEB 7 uur per week ingezet worden. Dit betekent dat er maximaal 7 deelnemers per week gezien kunnen worden, uitgaande van 100% opkomst op afspraken. Voor een slagvaardige intake is dus uitbreiding van deze formatie nodig.

Maatregel 2 Regievoering aanpak basisvaardigheden

Regievoerder: gemeente Deventer

Het Rijk en gemeenten hebben afspraken met elkaar gemaakt om de aanpak van basisvaardigheden te intensiveren. Rechtstreeks uitvloeisel uit die afspraken, is het maken van een lokaal aanvalsplan. In het aanvalsplan staat op welke wijze de gemeente Deventer regie voert op de aanpak van basisvaardigheden.

Ambitie 2021 – 2025

De gemeente pakt de regie op de aanpak van basisvaardigheden. Ze is voorzitter en aanjager van de bestuurlijke en tactische taskforce. Ze neemt verantwoordelijkheid voor de aanpak van basisvaardigheden door een aanvalsplan te maken voor de eigen, gemeentelijke organisatie waarin ze haar voorbeeldrol kan laten zien.

Wat doen we daarvoor?

De gemeente Deventer verstaat onder regie voeren dat zij de kaders en lijnen uitzet voor aanpak van laaggeletterdheid en aanbod voor vergroten van basisvaardigheden. Ze neemt het voortouw in het maken van een aanvalsplan laaggeletterdheid en ziet toe op het halen van de ambities uit en de uitvoering van de maatregelen uit het aanvalsplan. Ze stimuleert en faciliteert initiatieven uit de gemeenschap/ gemeente die het aantal laaggeletterden doet verminderen en/ of met behulp van preventieve maatregelen voorkomt dat het aantal laaggeletterden toeneemt. Tot slot geeft ze zelf het goede voorbeeld op het gebied van laaggeletterdheid door in haar eigen organisaties en aan haar gelieerde organisaties op integrale en enthousiaste wijze de toeleiding en doorverwijzing van laaggeletterden te bevorderen. Voor de eigen organisatie maakt ze een apart aanvalsplan, dat is afgeleid uit het lokale aanvalsplan laaggeletterdheid Deventer. Zo heeft de gemeente subsidieafspraken met verschillende organisaties. Vanuit deze relatie kan de gemeente hen ook vragen om op dit thema meer te doen. Denk aan het screenen van werknemers/cliënten of het opzetten van intern cursusaanbod. Dit is één van de onderdelen uit een aanvalsplan voor de gemeentelijke organisatie. Het gemeentelijk aanvalsplan omvat alle relevante beleidsterreinen en disciplines die nodig zijn voor signalering, toeleiding en doorverwijzen van laaggeletterden.

Wat verwacht de gemeente Deventer van andere organisaties?

De gemeente Deventer verwacht van alle formele en non-formele organisaties die zich inzetten voor de aanpak van laaggeletterdheid actieve inzet en betrokkenheid, waarbij we verwachten dat de deelnemers voorop staan bij de preventie van laaggeletterdheid en het terugdringen van het aantal laaggeletterden. Daar waar nodig zullen er met (vrijwilligers)organisaties afspraken worden gemaakt over deze actieve bijdrage. Alleen als we met zijn allen de handen ineen slaan, kunnen we echt een verschil maken en het aantal laaggeletterden structureel terug dringen. Daarvoor is nodig dat we een sluitend lokaal netwerk hebben, waarin iedere organisatie zijn eigen rol en opgave met verve oppakt. Dat vraagt om een actieve zichtbaarheid naar elkaar en de laaggeletterde toe. Het vraagt om met elkaar en naast elkaar de kracht en meerwaarde kennen van elke organisatie in Deventer die zich inzet voor de aanpak van laaggeletterdheid. Tot slot vraagt het de bereidheid om kennis, gegevens en netwerk te delen om jaarlijks te evalueren en monitoren.

Alle afspraken worden in een samenwerkingsovereenkomst beschreven en door alle deelnemers ondertekend.

Maatregel 3: Invulling extra budget voor aanpak laaggeletterdheid voor gemeente Deventer via het WEB-budget (regionale samenwerking gemeenten).
Regievoerder: regiogemeente Apeldoorn in samenwerking met alle gemeenten uit de regio Stedendriehoek.

Ambitie 2021 – 2025

Een goede en adequate inzet van alle reguliere en extra middelen uit het WEB-budget.

Wat doen we daarvoor?

De jaarlijkse WEB-middelen worden in regioverband verdeeld. De gemeente Deventer ontvangt jaarlijks ca. 360.000 voor een drietal onderdelen:

- Formeel taalonderwijs aan laaggeletterden (tot 2024 uitgevoerd door Toptaal)
- Subsidiëring van het taal(digi)punt bij de Bibliotheek
- Een lokale subsidieregeling voor projecten die de aanpak van laaggeletterdheid bevordert.

Onder aanvoering van regiogemeente Apeldoorn komt op ambtelijk niveau een aantal keren per jaar een werkgroep bij een die de verdeling bespreekt en afstemt. Gezamenlijke initiatieven worden hier besproken. Voor de komende jaren is voor het extra budget (ca. 14.000 voor de gemeente Deventer) afgesproken dat het ten goede komt aan monitoring (zie ook maatregel 9).

In 2021 is er tijdelijk extra geld beschikbaar. Vanwege Corona heeft het Rijk bepaald dat extra overheveling vanuit 2020 van de WEB-gelden benodigd zijn. De afgelopen jaren is het beschikbare budget in Deventer volledig benut vanwege het grote aantal aanmeldingen voor formeel taalonderwijs bij Toptaal.

Maatregel 4: Landelijke ondersteuning – vraaggerichte aanpak
Regievoerder: centrumgemeente Apeldoorn in overleg met alle regiogemeenten

Ambitie 2021 – 2025

Optimaal gebruik maken van de landelijke ondersteuning die beschikbaar is gesteld door het Rijk. Deze inzet van Stichting Lezen en Schrijven zetten we op maat in voor Deventer conform de afspraken die in regioverband zijn/worden gedaan.

Wat doen we daarvoor?

Stichting Lezen en Schrijven heeft een landelijke dekking van adviseurs die de gemeente beleidsmatig kunnen bijstaan. Het kan gaan om inhoudelijke en procesmatige advisering en begeleiding bij de beleidsontwikkeling- en implementatie, opzet van integrale aanpak binnen de gemeente, ondersteuning bij structurele screening, netwerkvorming tussen gemeenten en met andere partners, voorlichting- en wervingscampagnes, inkoop/subsidiëring van lesaanbod en monitoring. In het specifieke geval van Deventer kan Stichting Lezen en Schrijven ondersteuning bieden in de tactische taskforce die in dit Aanvalsplan is beschreven. De werkzaamheden met de Stichting Lezen en Schrijven worden vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Zoals eerder beschreven is afgesproken dat de ondersteuning voor 2021 ingezet wordt voor: deelname aan de taskforce, om de centrale intake in Deventer op te zetten en om de aandachtfunctionarissen in de deelnemende organisaties aan te stellen.

Maatregel 5: extra investeren in taalscholing op de werkvloer **Regievoerder: Deventer Werktalent (Konnected)**

Ambitie 2021 - 2025

De landelijke doelstelling is per arbeidsmarktregio geformuleerd. Als we die vertalen naar Deventer, dan betekent het dat we 857 werknemers bij circa 28 bedrijven in circa 4 jaar tijd willen bereiken.

Wat doen we daarvoor?

Het verbeteren van de basisvaardigheden levert iedere werkgever winst op. Wanneer werknemers beter kunnen lezen en schrijven zijn zij minder afhankelijk van collega's. Hierdoor wordt de productiviteit van het bedrijf verbeterd en kunnen werknemers zelfstandiger werken. Ook wordt er geld bespaard op het ziekteverzuim. Werknemers die de Nederlandse taal beter beheersen ervaren minder stress op de werkvloer omdat ze zichzelf beter kunnen redden (Stichting Lezen & Schrijven, 2015).

Er is een Overijssels project 'Taal Werkt! Op de werkvloer' van het netwerk van Overijsselse Bibliotheken. De Bibliotheek Deventer doet hieraan mee. Via ambassadeurs (Jeroen Kroese voor Deventer) worden werkgevers benaderd en gemotiveerd om laaggeletterdheid onder werknemers aan te pakken. Project zit in de startfase en loopt door tot uiterlijk eind 2021.

In Deventer is er een aantal sectoren dat er negatief uitspringt als het gaat om het taalniveau van haar werknemers. We gaan hierbij uit van landelijke indicatoren die te vertalen zijn naar lokaal niveau. Het gaat om de volgende sectoren: de bouwsector, industrie & energie, handel & horeca en zorg & welzijn.

Huidige stand van zaken

- Sommige bedrijven melden zichzelf omdat ze een account aanvragen voor de Taalmeter. Dit loopt meestal via Stichting Lezen & Schrijven. Tot nu toe onderneemt de lokale projectleider van L&S actie. De regievoerder gaat deze rol op zich nemen.
- Sommige bedrijven ondertekenen een alliantie en op grond daarvan is een vervolfbezoek nodig door een coördinator met voldoende kennis over de doelgroep, didactiek en methodiek en de mogelijke leertrajecten.

Het inrichten van werknemerstrajecten:

We pleiten voor duurzame scholing voor zowel NT1 als NT2-werknemers met als doel werknemers aan het werk te houden en sociale participatie te bevorderen. Deze trajecten vergen tijd, omdat het altijd gaat om het opzetten van maatwerk met gebruikmaking van zoveel mogelijk aan het bedrijf gelieerde lesmaterialen. Het heeft meerwaarde om gecertificeerde docenten van de lokale taalsamenwerking de trajecten te laten uitvoeren. Mogelijk kunnen opgeleide taalvrijwilligers gevraagd worden een bijdrage te leveren aan de ondersteuning van deze trajecten. Op deze wijze wordt al gewerkt bij KonnecteD. Gecertificeerde docenten van Toptaal kunnen dan de intake doen, de leerroutes vaststellen en het lespakket vaststellen.

Maatregel 6: Leesbevordering – doorgaande leeslijn

Regievoerder: Openbare Bibliotheek

Een van de 5 wettelijke kerntaken van de bibliotheek is het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur. Met het landelijk actieprogramma *Tel mee met Taal* van de ministeries van BZK, OCW, SZW en VWS en diverse partners geeft het kabinet een extra impuls aan het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid. De Bibliotheek Deventer voert in samenwerking met de partners in de gemeente Deventer de Doorgaande Leeslijn 0-20 uit, het landelijke leesbevorderingsprogramma van de bibliotheken.

Ambities 2021 - 2025

Uitbreiding en versterking van de doorgaande lijn leesbevordering in samenwerking bibliotheek, kinderopvang en onderwijs op verschillende niveaus door:

- a. een conferentie voor Deventer te organiseren voor schoolleiders, IB-ers, samenwerkingspartners en de gemeente over het belang van lezen en de gezamenlijke aanpak.
- b. een Deventer Leescoalitie, naar het landelijke voorbeeld op te richten. De intentie is bewustwording onder professionals en ouders over het belang van lezen en het bundelen van de krachten om aan te zetten tot lezen en voorlezen.
- c. een vorm van samenwerking te hebben met 100% van de scholen en kinderopvanglocaties in 2024. Momenteel is een samenwerkingsovereenkomst met de meeste kinderopvanglocaties en met 26 van de 40 basisscholen. Met het VO wordt slechts op incidentele basis samengewerkt. Er zal worden verkend op welke manier uitgebreid kan worden. De kosten hiervan en eventuele mogelijkheden voor financiering werken we uit in 2021.
- d. de beschikbaarheid te hebben over een ruime en brede collectie kinderboeken. Omdat vanuit de samenwerkingsprogramma's gebruik wordt gemaakt van de collectie van de bibliotheek, komt de collectie in de bibliotheekvestigingen onder druk te staan. De collectie dient structureel uitgebreid te worden. De kosten en evt. mogelijkheden voor financiering hiervan zullen in kaart gebracht worden.

Wat doen we hiervoor?

De bibliotheek Deventer haakt met de programmalijs Jeugd & Onderwijs en de doorgaande leesbevorderingslijn *Boekstart*, *Boekstart in de Kinderopvang* en de *Bibliotheek op School* PO, VO, MBO en Pabo aan op de landelijke aanpak. Dit programma wordt ingezet in combinatie met de landelijke leesbevorderingscampagnes zoals de *Nationale Voorleesdagen* en de *Kinderboekenweek*.

Lokaal is er o.a. het project *Scoor een Boek!* waarbij wordt samengewerkt met GA Eagles om kinderen uit laagtaalvaardige gezinnen te motiveren tot lezen. Verder loopt het project *Jeugd- en Jongerenpersbureau*; een project met het onderwijs met Provinciale subsidie in het kader van *Taal Werkt!*

De bibliotheek Deventer coördineert in samenwerking met partners als Raster kinderopvang en met een grote groep vrijwilligers de *Voorleesexpress Deventer*. Dit is een landelijk

programma rond leesopvoeding en voorleesrituelen, interventie in gezinssituatie en bezoek aan de bibliotheek. Leesexpress 8+ is een pilot van bibliotheek Deventer. De Voorleesexpress betreft kinderen tot 8 jaar, Leesexpress 8+ is er voor gezinnen met kinderen van 8 jaar en ouder. Thuismaal is een programma van de bibliotheek en het AZC ism Saxion PABO.

Een nieuwe insteek is die van de Brede Gezinsaanpak. Bij programma's als BoekStart in de kinderopvang, de Bibliotheek op School en de VoorleesExpress worden met name de kinderen bereikt. Ambitie is om via camouflage-activiteiten meer ouders te bereiken. Daarbij wordt aangesloten bij de specifieke behoefte van de ouder, bijv. advies over geldbeheer of het invullen van een formulier. Bijv. via een spelinloop op een kinderdagverblijf. Essentieel is een warme overdracht, waarbij bijv. de pedagogische medewerker of een vrijwilliger van de VoorleesExpress meegaat naar een BoekStart inloopochtend of andere activiteit. Belangrijk onderdeel van deze aanpak zijn trainingen in het herkennen van laaggeletterdheid en de mogelijke vervolgstappen voor medewerkers en vrijwilligers van de Voorleesexpress, Boekstartinloop en leerkrachten.

Maatregel 7: Kwaliteit (digi)Taalhuis)
Regievoerder: Openbare Bibliotheek

Een (Digi)Taalhuis is een samenwerkingsverband van verschillende lokale organisaties die in opdracht van de gemeente en samen met de gemeente werken aan een integrale aanpak van laaggeletterdheid en overige basisvaardigheden. Een of meer van de partners heeft een aanbod van basisvaardigheden. Dit aanbod kan informeel, non-formeel of formeel zijn en aangeboden worden door publieke of private partners en vrijwilligersinitiatieven/burgerinitiatieven. In een aparte bijlage (exell bestand) is een overzicht opgenomen van alle lokale vrijwilligersinitiatieven in Deventer.

Ambitie 2021 - 2025

De eerste certificering van de taalsamenwerking zal in het 3e kwartaal 2021 plaatsvinden en daarna geïntegreerd worden in de totale bibliotheekcertificering eens per 4 jaar. Uitvoering gebeurt door Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT); de gemeente is opdrachtgever. Met het kwaliteitskader kan de lokale (digi)Taalhuis zien wat goed gaat, wat beter kan en welke stappen gezet kunnen worden om de kwaliteit verder te ontwikkelen.

Wat doen we hiervoor?

Het (digi)Taalhuis is in Deventer een belangrijke schakel in de lokale aanpak van laaggeletterdheid. De uitvoering van het (digi)Taalhuis is in Deventer belegd bij de Bibliotheek. Investeren in de kwaliteit van deze uitvoering is daarom van groot belang. Door te investeren in kwaliteit kunnen er meer mensen beter geholpen worden om hun basisvaardigheden te verbeteren.

Er is een landelijk kwaliteitskader ontwikkeld met vernieuwde bouwstenen voor taalhuizen. Hierin staan criteria waaraan een (digi)Taalhuis moet voldoen. De bouwstenen naar de Deventer situatie vertaald zijn:

1. Het (digi-)Taalhuis heeft als taak het werven van de doelgroep(en), het afnemen van intakes en doorverwijzen naar passend aanbod binnen of buiten het (Digi)taalhuis. Hierbij wordt gezorgd voor een passende match tussen leervraag en -aanbod. Monitoren/volgen van de deelnemers is onderdeel van de aanpak.
2. Het (digi-)Taalhuis heeft in elk geval één of meerdere fysieke (oefen)plekken waar een basiscollectie lees-, les-, oefen- en toetsmaterialen (zowel fysiek als digitaal) beschikbaar is. De bibliotheek zorgt voor een actueel en compleet overzicht van het cursusaanbod van basisvaardigheden dat beschikbaar is voor alle partijen in het werkgebied. Dit overzicht is geïntegreerd in de sociale kaart www.deventerwijzer.nl. De bibliotheek beantwoordt vragen over zowel het basisvaardighedenaanbod, de collecties en materialen.
3. De dagelijkse coördinatie van deze taken van het (digi-)taalhuis liggen bij de taalhuiscoördinator, van wie de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd.
4. Aan het (digi-)taalhuis is een taalinhoudelijk onderwijskundig specialist verbonden met een NT1/NT 2- bevoegdheid en die ervaring heeft met de doelgroep(en). Deze functionaris is verantwoordelijk voor de intakes van laaggeletterden, het vaststellen van leerroutes, het coachen en het bieden van deskundigheidsbevordering aan taalvrijwilligers (incl. vrijwilligers basisvaardigheden).
5. Indien het (digi-)taalhuis de verwijfsfunctie uitvoert én ook informeel/non formeel aanbod verzorgt, is een duidelijke functiescheiding vastgelegd opdat doorverwijzing altijd plaatsvindt op basis van onafhankelijkheid en professionaliteit.
6. De vrijwilligers die door het (digi-)taalhuis worden ingezet, worden op basis van een gericht plan ingewerkt en opgeleid.
7. In arbeidsmarktregioverband wordt samengewerkt door de Taalhuizen en gemeenten. Er is een regioplan en een gezamenlijke aanpak om de kwaliteit van de werkwijze en dienstverlening en de door de bibliotheek bereikte resultaten te monitoren, te evalueren en waar nodig bij te kunnen stellen (plan–do-check-act), in afstemming met de opdracht van de gemeente. Tevens verzamelt de bibliotheek, met inachtneming van de relevante wet- en regelgeving, de noodzakelijke kwalitatieve en kwantitatieve informatie die noodzakelijk is voor haar kwaliteitszorg.
8. Het (digi-)taalhuis committeert zich aan de vierjaarlijkse externe toetsing op basis van het certificeringskader Taalhuizen.

Maatregel 8: Landelijke expertise centrum
Regievoerder: expertisecentrum basisvaardigheden

Ambitie 2021 – 2025

Optimaal gebruik maken van het landelijke expertise centrum.

Wat doen we daarvoor?

Het Rijk faciliteert en financiert per 2020 een expertisecentrum basisvaardigheden met als taken:

- opstellen van (landelijke) onderzoeksagenda,
- expertise geven over inkoop en subsidiëring,
- juridische vraagbaak,
- kennisdeling tussen landelijke partners,
- subsidiëren en verspreiden van de resultaten en methodieken van experimenten,
- ter beschikking stellen van monitorgegevens en van praktijkinformatie over de kwaliteit.

In 2019 vond een inventarisatie plaats onder in elk geval gemeenten, Rijk, sociale partners, de bibliotheek- en onderwijssector en vertegenwoordigers uit het sociaal domein, vrijwilligersorganisaties en de doelgroep zelf, over hun behoeften, verwachtingen en gewenste betrokkenheid bij het expertisecentrum. Het expertise centrum zal worden gevormd door Movisie en Stichting Lezen en Schrijven.

Maatregel 9 Monitoring en kwaliteitszorg

Regievoerder: gemeente Deventer

Landelijk is afgesproken dat er uniform gewerkt gaat worden aan monitoring en kwaliteitszorg. Het vertrekpunt is de praktijk van gemeenten.

De gesprekken op het gebied van monitoring en kwaliteitszorg zijn nog altijd gaande, zowel landelijk als regionaal. Dit betekent dat we hieronder informatie op nemen die de huidige situatie (december 2020) weergeeft.

Ambitie 2021 – 2025

Alle formele en informele taalaanbieders werken volgens het door de regio vastgestelde en ingekochte monitoringsysteem. Dit monitoringsysteem sluit aan op de door het Rijk gevraagde gegevens en voldoet aan de privacy-eisen.

Wat doen we daarvoor?

Op het gebied van monitoring houden we rekening met:

Een landelijke monitor laaggeletterdheid moet aansluiten bij de uitvoeringspraktijk van gemeenten. In die lokale en regionale uitvoeringspraktijk is de afgelopen jaren de regiefunctie van gemeenten steeds prominenter geworden. Om hun aanpak van volwasseneneducatie goed vorm te geven, is het voor gemeenten van belang om:

1. inzicht te hebben in de doelgroepen die zij bereiken;
2. kennis te hebben van de ontwikkeling die deelnemers doormaken;
3. beter verbinding te kunnen leggen met andere terreinen binnen het sociaal domein.

Gemeenten zijn druk bezig met het implementeren van, of de oriëntatie op, registratie,- en monitoringssystemen die hen daarbij helpen. Denk bijvoorbeeld aan de Sociale Inclusie monitor.

Op het gebied van kwaliteitszorg houden we rekening met:

- Verschillende aanbieders: formeel en non-formeel, en bij de laatste met grote/professionele aanbieders en kleinere organisaties die veel met vrijwilligers werken (veelal vanuit de sociale basis).
- Divers aanbod; toelidend naar een instellingsdiploma, voorbereidend op staatsexamen, algemeen niveau verhogend, sociale participatie gericht.
- Een gemêleerde doelgroep: NT1, NT1,5 en NT2. Daar past niet één verplicht kwaliteitslabel bij voor non-formele aanbieders. Afhankelijk van de mix van het type aanbieder-aanbod-doelgroep wordt kwaliteit nader ingevuld. Daarbij komt dat een te zwaar kwaliteitsregime met name aanbieders die werken met vrijwilligers afschrikt. Partijen die juist cruciaal zijn voor de verbinding met het bredere sociaal domein.

Maatregel 10: lerende aanpak - experimenten (landelijke maatregel)

Ambitie 2020 - 2024

Vanaf 2020 t/m 2024 worden er per jaar 2 experimenten ondersteund vanuit de overheid. In het eerste jaar betreft dit een totaal bedrag van €700.000. Voor de daaropvolgende jaren wordt het bedrag gehalveerd naar €350.000 per jaar. Gemeenten kunnen met een innovatief project of initiatief aanspraak maken op dit bedrag.

Wat doen we daarvoor?

Voor Deventer is 2020 nog te vroeg om een aanvraag te doen. Wel zal de gemeente Deventer dit idee in de taskforce afspraken bespreken. Vanuit deze overlegstructuur, met de verschillende regiehouders van de taskforces, wordt er per jaar bekeken of er kansen zijn om een aanvraag te doen.

Persbericht

21 januari 2021

Meer samenwerking in aanpak laaggeletterdheid

De gemeente gaat meer regie voeren in de aanpak van laaggeletterdheid. Verschillende initiatieven in de gemeente krijgen geld, om te stimuleren dat meer mensen leren lezen en schrijven. Voor de coördinatie is een Aanvalsplan Laaggeletterdheid opgesteld.

De aanpak van laaggeletterdheid is een langlopend en lastig vraagstuk. Ondanks de aandacht voor dit onderwerp, zijn er in Nederland zo'n 2,5 miljoen mensen die laaggeletterd zijn. In Deventer gaat het naar schatting om 10.000 mensen die moeite hebben met lezen en schrijven.

Groot belang

Laaggeletterdheid is een groot probleem, benadrukt wethouder Rob de Geest. "Lezen en schrijven zijn echt basisvaardigheden die nodig zijn om mee te kunnen doen. Mensen die dit niet kunnen, komen vaker in de problemen. Ze maken bijvoorbeeld vaker schulden, vinden moeilijker een baan en hebben vaker een slechte gezondheid. De aanpak van laaggeletterdheid is daarom van groot belang."

Schaamte

Laaggeletterden kampen vaak met een gevoel van schaamte, waardoor ze geen hulp zoeken. Dit maakt het opsporen en doorverwijzen van laaggeletterden moeilijk. Het gaat vaak om autochtone Nederlanders, die goed kunnen verbergen dat ze moeite hebben met lezen en schrijven.

Aanvalsplan Laaggeletterdheid

De gemeente Deventer heeft een Aanvalsplan Laaggeletterdheid opgesteld voor de komende jaren. Dit plan is gemaakt in nauwe afstemming met de Openbare Bibliotheek, Toptaal, Raster, Stichting Lezen en Schrijven, Konnected en vrijwilligersinitiatieven. De gemeente financiert in 2021 verschillende initiatieven, die gezamenlijk besproken worden. De gemeente voert de regie over de versterking van de aanpak laaggeletterdheid en zorgt ervoor dat de betrokken partijen periodiek overleggen over de voortgang.